

Trouw 5 juli 2026

Dubbelinterview Rabbijnen

Ook de opvolger van rabbijn Marianne van Praag wil dat mensen gewoon Joods kunnen zijn. ‘Onze identiteit is niet 7 oktober’

Marianne van Praag draagt als rabbijn van de Liberale Joodse Gemeente in Den Haag het stokje over aan Asjer Waterman. ‘Er is een strijd voor nodig om gewoon Joods te kunnen zijn.’

Asjer Waterman en Marianne van Praag in de Portugese Synagoge in Den Haag.

Foto Boudewijn Bollmann

Dit artikel is geschreven door Jelmer Mulder
redacteur religie&filosofie

Afgelopen maand was het feest aan de Prinsessegracht in Den Haag. De Portugese Synagoge daar bestaat 300 jaar, en de Liberale Joodse Gemeente (LJG) viert dat zij het gebouw vijftig jaar gebruikt. Er waren vieringen in de synagoge, een tentoonstelling in het stadhuis, en een documentaire.

Maar het was voor de LJG ook een bitterzoete maand. Rabbijn Marianne van Praag (1956) gaat na veertien jaar met pensioen, en regelde in die periode haar opvolging. Dat deed ze met rabbijn Asjer Waterman (1992), die het stokje deze zondag officieel van haar overneemt.

Gelijkwaardigheid tussen man en vrouw

In de ‘overgangsmaand’ leerde Van Praag aan Waterman hoe het er in Den Haag aan toegaat. Hij leerde bij wie hij eens langs moet gaan, en wie de kritische, ‘lastige’ Joden zijn; “dat zijn ze allemaal”, grapt Waterman. En hij leerde wat hem straks als leider van de gemeenschap allemaal te doen staat. “Mensen willen zich vooral gehoord voelen”, zegt Van Praag, die tijdens dit interview naast hem zit, in een ruimte nabij de synagoge.

De progressieve Joodse wereld is Waterman welbekend. Van kinds af aan was hij lid van de LJG in Amsterdam, waar gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen belangrijk is, en waar de leiding actief het contact zoekt met de buitenwereld. Eerder dit jaar rondde Waterman zijn opleiding tot rabbijn af aan het liberale Levisson Instituut.

In Den Haag komt hij terecht in een gemeenschap van 300 huishoudens. Daar zitten veel internationals tussen, want ja, Den Haag. Wat de gemeenschap verder kenmerkt? Dat is een vraag die Van Praag het liefst doorspeelt aan haar opvolger. “Voor mij is het allemaal gesneden koek.”

‘Ik dacht: waar bemoei je je mee?’

De gemeente in Den Haag was relatief lang best conservatief, vertelt Waterman. Vrouwen hadden er toen geen gelijke rechten; in de synagoge uit de Thora lezen was er voor hen bijvoorbeeld niet bij. “Daar is door onder anderen Marianne wel echt een strijd over gevoerd.”

“Veertig jaar heb ik daarvoor gestreden”, licht Van Praag toe. Als vrouw werd ze niet zomaar even rabbijn, ook niet in haar progressieve uithoek van het jodendom. Van Praag – die lid is van het Theologisch Elftal van *Trouw* – heeft eigenlijk langer gevochten voor haar plek dan dat ze daadwerkelijk rabbijn is geweest.

En haar strijd bleek tijdens haar rabbinaat nog niet gestreden. Van Praag: “Een vrouw met een keppeltje op... dat is voor sommigen...”. Ze lacht. Of een vrouw met een gebedskleed aan, wat bij de orthodoxen uit den boze is: “De eerste keer dat iemand zag dat een vrouw dat droeg werd ik daarna opgebeld”, zegt Van Praag. “Want daar moest ik wat aan doen, en dit en dat. Terwijl ik zoiets had van: waar bemoei je je mee?”

Meevaren op Pride tijdens sjabbat

Voor Van Praag ging haar werk als rabbijn ‘absoluut’ altijd om emancipatie. Ze kan niet tegen onrecht, zegt ze, en dat zat er bij haar al vroeg in. Op haar vijftiende wilde ze al iets voordragen in de synagoge, en ze werd teruggefloten. Lachend: “Dus uiteindelijk heb ik gewonnen”.

Decennia later wilde Van Praag als rabbijn meevaren met een boot op de Pride in Amsterdam. “Toen ben ik naar de bestuursvergadering van de gemeente gegaan en heb ik gezegd: ‘Ik vraag het niet, ik vertel het jullie; dat ik zaterdag meevoer met de Gay Pride. De enige reactie die ik kreeg was: ‘maar het is sjabbat’.”

*Marianne van Praag: ‘Ik had dat beeld van God als die man met die baard op die wolk’.
Foto Boudewijn Bollmann*

“Toen antwoordde ik: ja, maar alle regels mogen verbroken worden als het gaat om het redden van een mensenleven. Ik heb altijd dingen die ik uit de Thora haal, waardoor ik vind dat dat dan helemaal oké is. Drie jaar geleden heb ik daadwerkelijk iemand die bij die Pride had meegevoerd, in de synagoge in de echt verbonden. Nou, dan was het dus de moeite waard dat ik toen meegevoerd heb.”

Een gewoon normaal Joods leven

Waterman kan zich op zijn beurt ‘niet anders voorstellen’ dan een Joodse gemeenschap waarin vrouwen mogen meedoen. Dat is in Amsterdam al wat langer het geval. “En ook ik ga komende zomer iets doen tijdens Pride”, zegt hij. “In Amsterdam hebben ze me gevraagd of ik een soort workshop wil geven over queer teksten. Ik kan me ook niet eens voorstellen dat ik daar vooraf met het bestuur over zou overleggen.”

Asjer Waterman: ‘Ik heb verder niks te maken met wat een ander gelooft’.

Foto Boudewijn Bollmann

Voor Waterman ligt het huidige strijdtoneel dan ook ergens anders. “Ik denk dat de strijd die nu gevoerd moet worden veel meer gaat over de normalisering van het jodendom”, zegt hij. “Zodat mensen zonder een gevoel van schaamte, of een gevoel van ‘ik moet me verstoppen’, gewoon Joods kunnen zijn. Dat hun identiteit niet de hele tijd gekoppeld wordt aan de Tweede Wereldoorlog of aan 7 oktober, of aan Israël. Dat er een gewoon normaal Joods leven ontstaat.”

“Dat het leuk kan zijn”, valt Van Praag hem bij.

Waterman: “Als je de krant leest, dan denk je dat het jodendom alleen maar gaat over Israël en de Tweede Wereldoorlog. De mensen hier zijn daar natuurlijk mee bezig, maar het staat helemaal niet

op de voorgrond. Ze zijn bezig met de sjabbatdienst, of een feestdag die eraan komt, of de culturele activiteiten hier. Die kant van het jodendom, die voor ons binnen de gemeenschap centraal staat, zou ook in de maatschappij wel wat zichtbaarder mogen zijn.”

God is geen man met een baard op een wolk

Gemeenschap, de samenleving, emancipatie. Tijdens het interview borrelt de vraag op: waar is voor deze joden God eigenlijk in dit verhaal?

Van Praag verwijst naar haar eigen ‘beroemde uitspraak’: “Ik wil rabbijn worden, maar ik geloof niet in God”. Het gaat er vooral om wat we hier op aarde doen, en met wie we omgaan. “Ik had dat beeld van God als die man met die baard op die wolk”, vervolgt ze. “En als er beneden iets niet bevalt, dan pats, pats, pats, deelt hij dreunen uit. Daar kon ik dus echt helemaal niets mee.

“Tot een geweldige leraar, een niet-Joodse man die mij eigenlijk mijn jodendom heeft gegeven, me leerde dat het goddelijke in hele andere dingen zit. Gewoon in hoe je je gedraagt, in wat je doet. Zoals Levinas zei: ‘Waar is God? God is in de ogen van de ander. Als je je dat realiseert, dan is dat voor mij voldoende.’”

Ook Waterman is niet zozeer vanwege zijn geloof in God rabbijn geworden. “Kijk, het is niet alsof in het jodendom God afwezig is. Er is natuurlijk een God...”

“Natuurlijk?”, vraagt Van Praag.

Waterman: “Nou ja, die wordt in het klassieke jodendom wel verondersteld, of de individuele Jood daar nou een band mee heeft of niet. Maar God staat nooit op de voorgrond. In feite vraagt de rabbijnse traditie ook niet van Joden dat ze in God geloven. Het gaat erom wat we hier doen, en hoe je met elkaar omgaat.”

Het hele weekend over God nadenken

“Ik ben wel het gebed in de afgelopen jaren meer gaan waarderen. Niet omdat ik denk dat het een soort van magische formule is, waarmee ik de loop van de wereld verander, maar wel omdat het rust geeft aan mezelf, en het een moment in de dag is. Dat is denk ik ook wat de dienst hier in de synagoge voor mensen doet.

“In het gemeenschappelijke leven speelt God verder eigenlijk niet echt een rol. Misschien wel in je persoonlijke leven, maar ik heb verder niks te maken met wat een ander gelooft. Ik vind het als rabbijn fijn als iemand tegen me zegt: ‘Ik heb heel goed nagedacht over koosjer eten en over de sjabbat, en ik heb dat een plek gegeven in mijn leven op een manier die bij mij past. En dat geeft structuur aan de dingen die ik doe’.

“Daar ben ik een stuk blijer mee dan wanneer iemand tegen mij zegt van: ‘Ik heb dus het hele weekend over God zitten nadenken en ik denk dat ik eruit ben: ik geloof dat hij bestaat’. Ja, dan denk ik, oké. En wat betekent dat nu voor wat je gaat doen morgen?”

Bron: <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/ook-de-opvolger-van-rabbijn-marianne-van-praag-wil-dat-mensen-gewoon-joods-kunnen-zijn-onze-identiteit-is-niet-7-oktober~b53b84d4/>